

Təsadüfi deyildir ki, müstəqillik qazandığımız ilk günlərdən başlayaraq, özünün uzaqqörən siyasəti ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyev özünün milli təəssübkeşliyi sayəsində dövlətçiliyin, milli-mədəni dəyərlərimizin dirçəldilməsinə və inkişafına, yeni demokratik meyillərin formalaşmasına, ana dilimizin, ədəbiyyat, mədəniyyət, təhsilin hərtərəfli inkişafına böyük qayğı ilə yanaşdı.

Müstəqillik tariximiz, Azərbaycan xalqının öz milli-mənəvi köklərinə qayıdışı, milli ruhuna uyğun həyat və düşüncə tərzinin formalaşması illəridir. Uzun illər ərzində məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən milli-mənəvi köklərdən uzaqlaşma siyasətinin, mövqeyini düzgün müasir müsəlman yadlaşma prosesinin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində prioritet yolların düzgün müəyyənləşdirilməsi öz nəticəsini gözlətmədi. Dünyanın qədim xalqlarından biri kimi azərbaycanlıların malik olduğu yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərin qorunub saxlanılması, “keçid dövrü” kimi adlandırılan mürəkkəb bir zamanda dəyərlərin varisliliyinin təmin edilməsi nə qədər çətin olsa da, Ulu Öndərin fədakar qayğı və himayəsi altında böyük uğurla nəticələndi. Ümumbəşəri və milli-mənəvi dəyərlərin ahəngdar sintezinə nail olmaq istiqamətində möhtəşəm addımlar atıldı. Ulu Öndərin milliliklə ümumbəşeriliyin vəhdətini nəzərə alaraq müəyyənləşdirilən azərbaycançılıq ideologiyası müstəqil dövləti yaratmaq və yaşatmağın bütün prinsiplərinin təcəssümünə çevrildi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında söylədiyi: “Bizim hamımızı, azər-

din siyasətini dərinləndirən qiymətləndirməliyik. Bu gün islam qloballaşma prosesinə güclü müqavimət göstərir. Din iqtisadiyyat, siyasət və mədəniyyət kimi digər sahələrlə müqayisədə qloballaşmanın təsirinə az məruz qalmaqdadır. İslam bu gün yalnız qloballaşmaya qarşı çıxmır, o həm də qloballaşmaya praktik və konseptual səviyyədə olan tək real alternativ kimi çıxış etməkdədir. Buna görə də, bir çox tədqiqatçıların da göstərdiyi kimi müasir dövrdə heç bir sahə qloballaşmaya bu qədər güclü təsir göstərmir. İslam qloballaşmada fərqli bir hadisə kimi təzahür etməkdədir. Onun getdikcə siyasi çalarlar alması Şərqdə Qərbin “qərbəlmə” kimi dəyərləndirdiyi modern nümunələrini sual altına alır. Bu mənada, islam müsəlman ölkələrində ciddi qüvvə hesab edilən ABŞ və Avropa ilə rəqabət aparmaqdadır.

Bəllidir ki, qloballaşma yalnız Qərb modelinin nümunəsində iqtisadiyyatın və cəmiyyətin vəhdətləşməsinə istiqamətlənməmişdir. Dünya həm də informasiyanın, texnologiyaların, elmin və biliyin sürətlə yayılması ilə də qloballaşmaqdadır. Bu mənada, dünya istəsə də, istəməsə də qloballaşmaqda davam edir. Bu mənada, sosial-iqtisadi cəhətdən inkişaf edən Azərbaycan Respublikası baş verən proseslərdən kənarda qala bilməzdi.

8 sentyabr 2000-ci il tarixində Nyu-Yorkda BMT-nin “Minilliyin sammiti”ndə iştirak edən Ümummilli Lider Heydər Əliyev Baş Assambleyanın təntənəli iclasında çıxış edərkən, Azərbaycanın bu sahədə əhəmiyyətini dəyərləndirərək demişdi: “Azərbaycan qloballaşmanın inkişafına müsbət mənada öz töhfəsini verir. Mənim ölkəm dünya miqyasında geostrateji əhəmiyyətə malik öz coğrafi mövqə-

ları ilə yaşamış, bütün ömrünü vətəninə və xalqına həsr etmiş Ümummilli Lider Heydər Əliyev milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasında, mədəniyyətimizin inkişafında müstəsna xidmətlər görmüş böyük dövlət xadimi olmaqla yanaşı, öz mahiyyətinə və dəyərinə görə milli-mənəvi sərvət olan mədəni irsin müəllifidir. Ulu Öndərin azərbaycançılıq fəlsəfəsinin, humanitar siyasətinin konseptual əsaslarını əks etdirən zəngin mədəniyyətşünaslıq irsinin və maarifçilik fəaliyyətinin tədqiqi və mənimsənilməsi müasir qloballaşma proseslərinin intensivləşdiyi bir dövrdə xüsusilə əhəmiyyətlidir. Vətəninə və millətini tarixin ən sərt sınaqlarından çıxaran Ulu Öndər Heydər Əliyev doğma xalqına da dünyəvi, demokratik və hüquqi əsaslar üzərində qurulmuş bir dövlət qoyub getmişdir. Təsadüfi deyil ki, Nyu-Yorkdakı görüşdə Azərbaycanın geostrateji əhəmiyyətini bir daha vurğulayaraq, ölkəmizə qarşı münasibətdə dünyanı daha pragmatik olmağa və yanaşmalarını dəyişdirməyə çağırırmışdır. O demişdir: “Əlbəttə ki, respublikamızın rəhbərliyi qloballaşma deyəndə Azərbaycanda beynəlxalq əməkdaşlığı, xoş münasibətləri və dostluğu nəzərdə tutur... Lakin bizim milli mentalitetimizə xas olmayan dəyərlər aşılınmamalı, milli məniyyətimizin qorunması prioritet sayılmalıdır”. Ulu Öndər Heydər Əliyev doğma xalqının və müstəqil respublikamızın inkişaf meyillərini dəyərləndirmək üçün Nyu-York çıxışından dərhal sonra 2001-ci il yeni əsr və üçüncü minillik münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciət edir. Bu müraciəti faktiki olaraq, Ulu Öndərin milli-mənəvi dəyərlərlə bağlı Proqram sənədi hesab etmək olar.

XX əsrdə baş verən tarixi hadisələrə qiymət verərkən, qloballaş-

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu**

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə “İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda tolerantlıq mühitinin və insan haqlarının müzakirəsinin möhkəmləndirilməsində xidmətləri

baycanlıları birləşdirən milli mənsəbiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir, milli mədəniyyətimizdir - ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, musiqimiz, şeirlərimiz, mahnılarımızdır, xalqımıza mənsub olan adət-ənənələrdir” (5) kəlamı buna sübutdur. Bununla yanaşı Ulu Öndər “Biz müasir dünyada yaşayırıq. Azərbaycan azad, sərbəst və açıq ölkədir, dünyanın bütün ölkələri ilə hərtərəfli əlaqələr qurur və bundan sonra da quracaqdır. Buna görə də, bizim milli-mənəvi dəyərlərimizin ümumbəşəri dəyərlərlə sintezi, birləşdirilməsi xalqımızın mədəniyyətini zənginləşdirib və bundan sonra da zənginləşdirəcəkdir.” Bu gün qloballaşma prosesində dinin cəmiyyətdəki mövqeyini düzgün qiymətləndirmək və onun perspektivlərini görmək müasir müsəlman dövlətlərinin sabit inkişafını təmin etməkdə vacib amilə çevrilmişdir. Biz bunu son zamanlar İslam Şərqində baş verən ekstremist dini qruplaşmaların islam bayrağı altında törətdikləri terror hadisələrinin fəsadlarını nümunə kimi də göstərə bilərik. Bu mənada, Azərbaycanda dövlət və din münasibətlərinin tənzimlənməsində, uğurlu siyasətin əsaslarının qoyulmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin quruculuq fəaliyyətini, onun

yindən, ehtiyatlarından və potensialından istifadə edərək gələcəyə istiqamətlənən körpü rolunu səmərəli surətdə həyata keçirir.”

Müstəqil Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdırdından sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü düşünülmüş strategiya nəticəsində mühüm sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi dəyişikliklər baş vermiş, cəmiyyətin mənəvi ovqatı xeyli zənginləşmişdi.

Xalqımızın mənəvi dəyərlərinin inkişaf etdirilməsində, kənar və yabançı təsirlərdən qorunmasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyəti, dövlət rəhbəri kimi qəbul etdiyi qərarlar, söylədiyi tarixi nitqlər əvəzsiz rol oynayırdı.

Ulu Öndər Heydər Əliyev mənəvi dəyərlər sistemine dil, din, adət-ənənə, mədəniyyət, ədəbiyyat, tarixi keçmiş kimi amilləri daxil edir və deyirdi ki, hər xalqın öz adət-ənənələri, milli-mənəvi və dini dəyərləri var, biz də milli-mənəvi, dini dəyərlərimizlə fəxr edirik. Ulu Öndər Heydər Əliyev milli mənəvi dəyərlərimizin öyrənilməsinə, qorunub-saxlanmasına və inkişaf etdirilməsinə əsas vəzifələrdən biri kimi irəli sürürdü.

Yüksək dövlətçilik fəaliyyəti dövründə yalnız xalqımızın qayğı-

ma proseslərinin perspektivlərindən söz açarkən, Ulu Öndər öz müraciətində qeyd edirdi ki, başa vurduğumuz yüzillik dünya xalqlarının yaddaşında sürətli elmi-texniki tərəqqi və iki Dünya müharibəsi və milyonlarla insanın tökülmiş qanları ilə, imperiyaların süqutu, müstəmləkə sisteminin dağılması və yeni suveren dövlətlərin yaranması ilə, soyuq müharibə, onun yaratdığı fəsadlar və sülh və əmin-amanlığın qorunmasında kollektiv müqavimətlə yadda qalacaqdır. Müasir dünyanın inkişaf qanunauyğunluqlarını yüksək peşəkarlıqla qiymətləndirən Ulu Öndər Heydər Əliyev qeyd edir ki, hazırkı dünyanın başlıca inkişaf meyilləri mədəni inteqrasiya və qloballaşmadır. Bununla belə, müraciətdən görünür ki, Ümummilli Lider müasir dünyada bəşəriyyətin qaçılmaz yolu olan inteqrasiya və qloballaşmada hər bir ölkənin milli-mənəvi dəyərlərinin nəzərə alınmasını vacib amillərdən hesab edirdi.

Qloballaşma hər şeydən əvvəl milli-mənəvi dəyərlərə ciddi təhlükə yaradır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin 2001-ci il avqustun 13-də dövlət televiziya ilə verdiyi bəyanat məhz milli-mənəvi dəyərlərimizə olan təhlükədən doğan narahatlıqdan irəli gəlmişdi. Bəyanatda

Azərbaycan xalqının zəngin mədəni dəyərlərinin, çoxəsrlik tarixə malik adət-ənənələrinin, dünyanın ən qədim və sivil xalqları ilə müqayisə olunacaq mədəni irsinin bütün azərbaycanlılar tərəfindən qorunmasının zəruriliyi öz əksini tapmışdır. Bu bəyanat mədəniyyətimizin saflaşdırılmasında, ona xələf gətirən əməllərin qarşısının alınmasında, zəngin irsimizə münasibətin yaxşılaşmasında, xalqın öz tarixi keçmişinə bağlılığının və milli adət-ənənələrimizə sədaqətin möhkəmləndirilməsində böyük rol oynadı. Ulu Öndər bəyanatında bildirirdi ki, biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi, əxlaqi dəyərlərimizi bütün istiqamətlərdə qorunmalıyıq, saxlamalıyıq və gənc nəsli illər boyu sınaqlardan keçmiş bu mənəvi-əxlaqi dəyərlər ruhunda tərbiyələndirməliyik.

Ulu Öndərin azərbaycançılıq fəlsəfəsini humanitar siyasətin konseptual əsası kimi göstərməsi böyük siyasətin bir hissəsidir. Belə ki, məhz bu konsepsiya dövlətimizin ərazisində yaşayan hər bir insanı dilindən, millətindən, dinindən asılı olmayaraq, vahid azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməyə sövq edə bilmişdir. Çünki o başa düşürdü ki, məhz bu cür vəhdəti yaratmaqla, həqiqi hüquqi

normalara əsaslanaraq, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi beynəlxalq sistemə inteqrasiya etmək mümkündür.

Fəlsəfə elmləri doktoru Ziba Ağayeva yazır: “Azərbaycançılıq ideyasının dərk olunmasının əsasında Azərbaycan xalqının tarixi, mənəvi-əxlaqi, mədəni ənənələri zəminində birlik ideyası durur və bu nəinki indi, həm də uzaq gələcəkdə azərbaycanlıların bir çox nəsillərinə xidmət edəcəkdir.

Azərbaycançılıq həyat tərzində, əxlaqda, mədəniyyət və mədəniyyətdə, ədəbiyyatda olduğu kimi, dövlətimizin siyasi məfkurəsində təməl prinsiplərdir. Əsrlərdən bizə miras qalmış milli-mənəvi dəyərlərimiz dövlətçiliyin nəinki mənəvi, həmçinin, siyasi mövcudluğunun qaranlıq kimi çıxış edir. Azərbaycanda başlanan yeni tarixi dövrdə ümumi səciyyəsinə vermək, mənəvi-mədəni inkişaf perspektivlərini müəyyənləşdirmək mədəniyyətinin bütün sahələrini əhatə edən problem və perspektivləri ümumiləşdirərək, mükəmməl konsepsiya səviyyəsinə qaldırmağa nail olan Ümummilli Lider bu sahədə strateji inkişafın təməlini qoymuşdur.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru